

PERSPECTIVE TEORETICE ȘI TESTĂRI EMPIRICE ÎN DOMENIUL ABUZULUI SEXUAL ÎMPOTRIVA MINORILOR

SORIN M. RĂDULESCU*

ABSTRACT

THEORETICAL PERSPECTIVES AND EMPIRICAL TESTS IN THE FIELD OF SEXUAL ABUSE AGAINST MINORS

The article reviews the main theoretical and practical contributions in the field of sexual abuse against children. To this end, the article examines the following key issues in this area of research: the main obstacles faced by empirical research in this field, the risk factors which reinforce the perpetration of acts of sexual abuse, the incidence of sexual abuse in the contemporary world, the explanatory models of this phenomenon (biological, psychological, psychiatric, psycho-social, sociological), the specific theories and research with respect to the main characteristics of sexual aggressors. In this context, the article verifies the validity of the theoretical model of the "four factors" (emotional congruence, sexual arousal, blockage and disinhibition) proposed by David Finkelhor. The author of the present article opts, instead, for a multiple-factor explanation of the subject in question.

Key words: sexual abuse, sexual aggression, minors, risk factors, incidence of sexual abuse, theories, empirical tests, the four-factor theory, multiple-factor theory.

1. AMPLOAREA ABUZULUI SEXUAL ÎMPOTRIVA COPIILOR

În prezent, abuzul sexual asupra copiilor a devenit o problemă socială extrem de gravă, cu care se confruntă cea mai mare parte din societățile contemporane. Statisticile semnalează o incidență crescută a cazurilor (raportate) de abuz sexual împotriva copiilor, iar autoritățile instrumentează tot mai multe cazuri de acest gen. Deși a crescut numărul agresorilor trimiși în judecată pentru comiterea unor acte de agresiune sexuală împotriva minorilor, unele de o gravitate extremă (precum violul sau incestul), fenomenul rămâne constant ca amploare și intensitate, doar cu unele variații de la un an la altul. Deși în țara noastră se poate spune că există o veritabilă „supramediatizare” a acestui fenomen, au fost întreprinse puține studii în acest domeniu¹. La fel ca și în alte țări, dar probabil cu mai mare intensitate, lipsește o

* Address correspondence to Sorin M. Rădulescu: Institutul de Sociologie al Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711 București, România, e-mail: mihai46@clicknet.ro

¹ David Finkelhor and associates, *A Sourcebook on Child Sexual Abuse*, California, Sage Publications Inc., 1986, third printing, p. 10.

perspectivă de ansamblu asupra fenomenului de abuz sexual asupra minorilor, se înregistrează o penurie a metodologiilor în acest domeniu, lipsesc fondurile necesare pentru efectuarea unor anchete reprezentative la nivel național și, mai ales, lipsește o unificare a eforturilor diferiților specialiști (sociologi, psihologi, medici, psihiatri, juriști, criminologi etc.). Dacă, cu trei decenii în urmă, se considera că abuzul sexual contra minorilor era un fenomen rar statistic, caracteristic, cu precădere, claselor defavorizate, ulterior s-a recunoscut, din ce mai mult, că acest fenomen se manifestă cu amploare, fiind caracteristic familiilor aparținând diferitelor clase, indiferent de statusul lor socio-economic. Pe de altă parte, o asemenea formă de abuz a devenit o preocupare importantă a specialiștilor și a reprezentanților asistenței sociale², inclusiv a psihologilor, sociologilor sau criminologilor. Unii autori apreciază, din acest punct de vedere, că abuzul sexual a devenit o preocupare centrală a celor interesați de toate formele de abuz împotriva copilului, fapt vizibil în creșterea semnificativă a numărului de studii, articole, cărți și rapoarte de cercetare empirică, dedicate acestui subiect³.

Conform mai multor evaluări, riscul de a fi agresat sexual este mai ridicat în cazul copiilor și al adolescenților, decât în cel al adulților⁴, chiar dacă asemenea riscuri s-au diminuat în ultimii 15 ani⁵. O mare parte dintre actele de abuz sexual asupra copiilor au loc în cadrul familiei⁶, iar acest fapt face extrem de dificil efortul de identificare a acestor acte, motiv pentru care statisticile în acest domeniu sunt subreprezentate.

2. MULTITUDINEA DEFINIȚIILOR DATE ABUZULUI SEXUAL ASUPRA COPIILOR

În mod general, actele de abuz sexual asupra copiilor sunt definite ca fiind „forme de participare a unui copil sau adolescent la activități necorespunzătoare vârstei și dezvoltării lui sexuale, pe care nu este în măsură să le înțeleagă, activități la care este supus prin constrângere, violență sau prin seducție, ori care încalcă tabuurile sociale”⁷. Asociația Medicală Americană se referă la abuzul sexual, în

² Conform cu constatările cuprinse în lucrarea *Understanding Child Abuse*, National Research Council, Washington, DC, National Academy Press, 1993.

³ Vezi, de exemplu, K. Gorey, Donald Leslie, *The Prevalence of Child Sexual Abuse: Integrative Review Adjustment for Potential Response and Measurements Biases*, Rev. „Child Abuse and Neglect”, 1997, vol. 21 (4), p. 391–398. Autorii se referă, mai ales, la cazul Statelor Unite.

⁴ *Questions and Answers about Child Sexual Abuse – An Interview with Esther Deblinger*, National Child Traumatic Stress Lopez Gérard, *Violențele sexuale asupra copiilor*, traducere din limba franceză, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001, p. 7. Network, p. 1, vezi www.NCSTN.org

⁵ Lopez Gérard, *Violențele sexuale asupra copiilor*, traducere din limba franceză, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001, p. 7.

⁶ Krugman R., Jones D. P., *Incest and Other Forms of Sexual Abuse*, în lucrarea *Battered Child*, Chicago, University of Chicago Press, 1980.

⁷ Jon R. Conte, *A Look At Child Sexual Abuse*, National Committee for Prevention of Child Abuse, 1986.

mod similar, ca fiind „angajarea unui copil în activități sexuale pentru care este nepregătit din punct de vedere al dezvoltării sale și asupra cărora nu poate da un consimțământ în cunoștință de cauză. Un act de abuz sexual asupra copiilor este caracterizat de înșelătorie, forță sau coerciție”⁸.

O definiție generică în acest domeniu vizează abuzul sexual asupra copiilor ca fiind reprezentat de „orice contact sau formă de interacțiune între copil și adult, în care copilul este utilizat pentru stimularea plăcerii sexuale a adultului”⁹, care abuzează sexual de o persoană care nu are nici capacitatea de a se apăra și nici discernământul necesar pentru a înțelege ceea ce i se întâmplă¹⁰. Accentul în această definiție este pus pe caracteristicile psihologice ale victimei, care constituie, ele însele, un factor stimulat și atractiv pentru agresor. Orice act de abuz sexual implică o „exploatare de natură sexuală a copilului, prin viol, incest și molestare, comise de către părinții și educatorii săi”¹¹, dar și supunerea copilului la agresiuni sexuale de către persoane străine.

Un act de abuz sexual poate fi comis, de asemenea, de o persoană care are vârsta sub 18 ani, dacă această persoană este fie în mod semnificativ mai în vârstă decât victima, fie se află într-o poziție de putere sau control asupra acesteia din urmă¹². Din acest punct de vedere, orice asemenea act este unul de natură pedofilă, agresorul fiind denumit generic pedofil.

Toate aceste definiții subliniază gravitatea fenomenului, evidențiind efectele traumatice ale oricărui act de abuz sexual asupra copiilor, inclusiv consecințe precum sunt riscul de contaminare prin infecția cu HIV, cel de contactare a unor boli sexual transmisibile, apariția unor sarcini nedorite și stigmatizante, traumele emoționale, victimizarea „secundară”, datorată blamării publice sau instrumentării cazului de către autorități ș.a. Numeroase cercetări în domeniu au subliniat rolul extrem de nefast al tuturor acestor efecte, precum și impactul lor asupra vieții de adult a victimei.

Totuși, multitudinea definițiilor în domeniu arată faptul că nu există un consens în legătură cu forma pe care o poate lua, în mod concret, un act de abuz sexual. Această insuficiență „continuă să inhibe cercetarea, tratamentul și eforturile de sprijinire a victimelor”¹³.

⁸ Definiție utilizată de Centrul American Național pentru Protecția Copiilor Abuzați și Neglijăți (Conform cu Best Joel, *Threatened Children: Rhetoric and Concern about Child Victims*, Chicago, Free Press, 1990, p. 12).

⁹ Conform cu Sorin M. Rădulescu, Monica C. Pătrioară, *Abuzul sexual asupra copiilor*, București, Editura „Lumina Lex”, 2003, p. 20.

¹⁰ Siegel J. Larry, *Criminology*, third edition, St. Paul, New York, Los Angeles, San Francisco, 1989, p. 266.

¹¹ *Ibidem*.

¹² J. J. Haugaard, *The Challenge of Defining Sexual Abuse*, în „American Psychologist”, 2000, nr. 55, p. 1037.

¹³ Sorin M. Rădulescu, Monica C. Pătrioară, *op. cit.*, p. 21.

Abuzul sexual poate să ia numeroase forme, semnificând în mod concret următoarele conduite sau acțiuni întreprinse de un agresor mai în vârstă decât victima: supunerea copilului la practici de intruziune orală, genitală sau anală, molestarea de natură sexuală cu contact sexual direct sau fără asemenea contact, seducerea ori coruperea sa, implicarea sa în practici sexuale neconforme cu vârsta minoratului și la materiale cu conținut sexual explicit, obligarea forțată la gesturi erotice nedorite, cererea ca victima să îmbrace diverse haine, care stimulează „apetitul” sexual al agresorului, obligarea aceleiași victime de a pune în aplicare fanteziile sexuale ale agresorului, forțarea victimei de a asista sau a lua parte la activități sexuale ca atare, exploatarea sa în scopuri de prostituție sau de pornografie etc¹⁴. Mângâierea, sărutarea în mod ațâțător sexual a victimei, expunerea de către agresor a organelor genitale în fața victimei, masturbarea aceluiași agresor în fața victimei, supunerea forțată a acesteia din urmă la masturbare pe cale orală sau genitală, penetrarea digitală a gurii, vaginului sau anusului victimei sunt cele mai frecvente acte de agresiune sexuală a copiilor. De asemenea, un abuzator sexual poate primi gratificare sexuală prin simpla observare (*voyeurism*) sau filmare a unui copil care doar se dezbracă. Adeseori, este dificil de diferențiat între toate aceste forme de abuz sexual, pentru a le deosebi pe cele mai grave de acelea „mai puțin” grave, întrucât toate sunt extrem de traumatizante pentru copilul agresat.

Specialiștii domeniului sintetizează, în felul următor, cele mai frecvente forme pe care le poate lua un act de abuz sexual asupra copiilor¹⁵:

- pipăirea copilului într-o asemenea manieră, încât să se simtă stânjenit sau incomod: **a.** pe părțile „sexuale” ale corpului, de exemplu pe organele genitale, sâni sau fese; **b.** pe părțile „nonsexuale” ale corpului, dar într-un mod sexual;
- penetrarea vaginală sau anală a unui copil cu degetele, penisul sau alte obiecte;
- obligarea sau determinarea unui copil de a face sex oral (unilateral sau reciproc) cu abuzatorul;
- obligarea sau determinarea unui copil de a pipăi părțile intime ale abuzatorului (penis, vagin, sâni, fese);
- expunerea unui copil la imagini cu caracter sexual sau implicarea lui în asemenea imagini;
- expunerea nudității abuzatorului în fața copilului;
- căutarea unor mijloace premeditate de a vedea un copil dezbrăcat sau parțial îmbrăcat;
- angajarea unei conversații despre sex cu copilul, în așa fel încât acesta să devină nervos și agitat;
- angajarea unei conversații cu copilul despre corpul său sau alte lucruri personale, în așa fel încât acesta să se simtă neliniștit.

¹⁴ *Ibidem*, p. 27.

¹⁵ *Questions and Answers about Child Sexual Abuse – An Interview with Esther Deblinger*, National Child Traumatic Stress Network, p. 2, vezi [www. NCSTN.org](http://www.NCSTN.org)

Exhibiționismul, pornografia, *fellatio*, *cunilingus* se numără printre conduitele circumscrise abuzului sexual asupra minorului.

Este de menționat faptul că agresorii, de cele mai multe ori, nu folosesc forța fizică, ci mijloace mai „rafinat”, precum jocul, seducția, persuasiunea verbală, promisiunea unor daruri sau chiar amenințarea victimei, cu scopul de a o determina să accepte sau să nu dezvăluie nimănui abuzul. Majoritatea agresorilor este formată din bărbați, dar include și un număr relativ mic de femei. În general, acești agresori nu sunt persoane străine față de victime, ci persoane apropiate, cunoscute, în care copiii au încredere, fiind membri ai familiei, părinți, chiar bunici, frați (surori), ori prieteni ai familiei, vecini, babysitteri etc. Unii dintre abuzatori au fost, ei înșiși, victime ale unei agresiuni sexuale în cursul copilăriei, alții sunt incapabili să performeze sexual cu parteneri adulți, dar există și numeroși agresori care nu se confruntă cu asemenea probleme. Trebuie subliniat și faptul că un procent semnificativ dintre ei este reprezentat de adolescenți¹⁶.

Diversele categorii de abuzatori, de victime, la fel ca și diferitele forme pe care le poate lua abuzul sexual asupra copiilor împiedică elaborarea unei definiții care să fie unanim acceptată de către toți specialiștii. Definirea acestui abuz ca interacțiune între un copil și un adult, care are scopul de a gratifica sexual adultul (vezi definiția folosită de National Center on Child Abuse and Neglect din Statele Unite), este prea largă, în așa fel încât include o multitudine de acte, care implică atât contactul fizic, cât și acțiuni fără contact fizic, abuzuri comise atât în cadrul familiei, cât și în afara acesteia. Asemenea definiții „largi” – observă unii analiști – pot conduce, pe de o parte, la convingerea că există o incidență mare a abuzului sexual asupra copiilor, iar pe de altă parte, pot genera sentimentul că multe dintre raportările de agresiuni sexuale sunt plângeri exagerate și neîntemeiate¹⁷. De exemplu, nuditatea parentală (expunerea organelor sexuale ale părinților în fața copiilor, *fără* intenții sexuale), fapt obișnuit în unele familii din Occident, adeptele ale nudismului, poate fi interpretată de outsideri ca o conduită social inacceptabilă, manifestată de către adulți față de minori, dar poate fi apreciată, de asemenea, ca fiind și un comportament absolut *normal*, de către reprezentanții mișcării nudiste. Este dificil a considera, în acest sens, că o asemenea conduită este o formă de abuz sexual sau o interacțiune între un copil și un adult, care are scopul de a-l gratifica sexual pe acesta din urmă¹⁸.

Așa cum subliniau S. K. Wurtele și C. L. Miller-Perrin, orice definiție a abuzului sexual asupra copiilor trebuie să ia în considerare perioada istorică respectivă, contextul cultural care oferă semnificație conduitelor (dacă sunt sau nu acceptabile), valorile și normele grupului social în cadrul căruia se manifestă aceste

¹⁶ *Diagnostic and Treatment Guidelines on Child Sexual Abuse*, American Medical Association, Chicago, AMA, March 1992 (vezi, de asemenea, David Finkelhor and associates, *A Sourcebook on Child Sexual Abuse*, ediție citată).

¹⁷ Cindy L. Miller-Perrin, Robin D. Perrin, *op. cit.*, p. 115–116.

¹⁸ S. K. Wurtele, C. L. Miller-Perrin, *Preventing Child Sexual Abuse: Sharing the Responsibility*, Lincoln, University of Nebraska Press, 1992.

conduite¹⁹. Din acest punct de vedere, nu există decât puține studii cu privire la *pattern*-urile normale ale contactelor (atingerilor) fizice dintre părinți și copii. Ancheta efectuată, de exemplu, de către A. Rosenfeld și colab. asupra a 576 părinți americani a evidențiat faptul că atât mamele, cât și tații fac rareori baie împreună cu copiii, inclusiv cu cei de sex opus, după ce aceștia au împlinit vârsta de 3 sau 4 ani. De asemenea, atingerea de către părinți a zonelor intime ale copiilor pare relativ obișnuită în cazul preșcolarilor, dar scade odată cu înaintarea în vârstă a acestora²⁰.

În ceea ce privește abuzurile sexuale ca atare, constând în acte și conduite explicite din punct de vedere sexual (de exemplu, contactele orale sau genitale, ori introducerea unor obiecte în anus sau vagin), acestea sunt extrem de rare statistic, deși – așa cum se știe – multe dintre ele sunt ascunse publicului sau autorităților, motiv pentru care nu sunt raportate sau înregistrate în statisticile oficiale.

Insuficienta delimitare între contactele fizice normale între părinți și copii și conduitele sexuale explicite ale părinților face să crească peste măsură incidența abuzului sexual asupra copiilor ca problemă socială, în sensul că o parte din contactele fizice menționate pot fi interpretate ca forme de abuz sexual. Pe de altă parte, ținerea sub tăcere a actelor de abuz sau neraportarea lor frecventă determină o scădere a incidenței abuzului sexual asupra copiilor. De aceea sunt necesare, în acest sens, studii și evaluări detaliate asupra comportamentelor existente în diferite familii și a diverselor relații dintre părinți și copii, pentru a putea identifica *pattern*-urile de intimitate, nuditate, atingere, mângâiere sau îmbrățișare, precum și diferențele care există între diverse familii, în această privință²¹.

Oricum, o definiție a abuzului sexual, care să cuprindă *toate* formele de abuz sexual comis împotriva minorilor și care să fie acceptată unanim de către experții domeniului, este dificil de dat, astfel că persistă, în continuare, numeroase neclarități și ambiguități în soluționarea acestei dificultăți.

3. FACTORI DE RISC PRINCIPALI, CARE POTENȚEAZĂ COMITEREA ACTELOR DE ABUZ SEXUAL

Dintre cei mai obișnuiți factori de risc, care caracterizează victimele, se evidențiază atât vârsta și sexul, cât și alți factori determinați de structura familială, caracteristicile parentale, starea de sănătate a victimei și a părinților etc. Acești factori acționează, cel mai adesea, în corelație unul cu altul, neexistând o singură

¹⁹ A. A. Rosenfeld, R. Bailey, B. Siegel, G. Bailey, *Determining Incestuous Contact between Parent and Child: Frequency of Children Touching Parents' Genitals in a Nonclinical Population*, în „Journal of the American Academy of Child Psychiatry”, 1986, No. 25, p. 481–484. Vezi, de asemenea, A. A. Rosenfeld, B. Siegel, R. Bailey, *Familial Bathing Patterns: Implications for Cases of Alleged Molestation and for Pediatric Practice*, în „Pediatrics”, 1987, no. 79, p. 224–229 (Conform cu Cindy L. Miller-Perrin, Robin D. Perrin, *op. cit.*, p. 115).

²⁰ Conform cu Susan K. Flinn, *Child Sexual Abuse: An Overview*, Report, Advocates for Youth, Washington DC, January 1995, p. 3.

²¹ Cindy L. Miller-Perrin, Robin D. Perrin, *op. cit.*, p. 115.

influență, ci o multitudine de influențe, care se exercită asupra victimelor, pentru a deveni mai vulnerabile în raport cu comiterea unui anumit act de agresiune sexuală.

Caseta nr. 1

FACTORI DE RISC PENTRU ABUZUL SEXUAL ASUPRA COPIILOR:

1. VÂRSTA: incidența abuzului sexual crește o dată cu vârsta:

- 0–3 ani: 10% dintre victime;
- 4–7 ani: 28,4% dintre victime;
- 8–11 ani: 25% din victime;
- 12 ani și peste: 35,9% din victime.

2. SEXUL: statisticile evidențiază faptul că:

- una din 2,5 sau 3 femei cad victime ale abuzului sexual;
- 25% dintre victime sunt bărbați.

3. DIZABILITĂȚI: aceleași statistici arată că există:

- risc crescut pentru cei cu dizabilități fizice, mai ales în caz de orbire, surzenie și retardare mentală;
- efectul sexului: băieții cu dizabilități sunt suprareprezențați în rândul copiilor abuzați sexual, atunci când sunt comparați cu băieții abuzați sexual fără dizabilități.

4. CONSTELAȚIA FAMILIALĂ: diversele studii menționează că:

- absența unuia dintre cei doi părinți din cămin este un factor de risc;
- prezența uni tată vitreg în cămin dublează riscul pentru fete;
- problemele de sănătate ale părinților reprezintă, de asemenea, un factor de risc.

5. STATUSUL SOCIO-ECONOMIC: în general, acesta:

- este un factor de risc mai important pentru abuzul fizic și neglijare;
- are mai puțin impact asupra abuzului sexual asupra copiilor.

6. RASA ȘI ETNICITATEA: studiile întreprinse arată că ele:

- pot influența doar modul în care se exprimă traumele psihice;
- nu par să fie factori de risc pentru abuzul sexual asupra copiilor.

Sursa: Jessica Smith, *Evaluation, Diagnosis, and Outcomes of Child Sexual Abuse*, Pen State College of Medicine, March 2002, p. 1–2.

Unul dintre studiile întreprinse în scopul identificării acestor factori de risc a examinat opt dintre factorii de risc cu valabilitate în cazul fetelor, identificând următoarea situație: 6% dintre cazuri – fără factori de risc, 9% – un singur factor de risc, 26% – doi factori, 68% – trei factori. Un alt studiu a evidențiat faptul că 78% dintre cazurile de abuz sexual studiate a avut cel puțin trei factori de risc²² (vezi și *Caseta nr.1*).

Printre cei mai frecvenți factori de risc, care acționează atât asupra victimelor fete, cât și asupra victimelor băieți, pot fi menționați următorii²³: dizabilitatea fizică sau mentală a acestor victime, existența în familie a unui părinte cu probleme psihice sau care este alcoolic ori dependent de droguri sau a fost, el însuși, abuzat

²² Susan K. Flinn, *Child Sexual Abuse: An Overview*, op. cit., p. 1–3.

²³ Cindy L. Miller-Perrin, Robin D. Perrin, *Child Maltreatment. An Introduction*, Thousand Oaks, California, Sage Publications, 2007, second edition, p. 115–116.

sexual atunci când era copil, stilul de viață care există în căminele care se confruntă cu problema prostituției etc. Pentru fete, absența mamei din cămin (prin deces, de cele mai multe ori, ori prin abandon familial), existența unui tată vitreg, conflictul cu ambii părinți sau conflictul dintre părinți și lipsa unor prieteni constituie factorii de risc cei mai frecvenți. Acești factori multiplică situațiile potențiale de agresiune sexuală și fac să crească, în ansamblu, incidența abuzului sexual.

În ceea ce privește influența exercitată de vârstă și sex, în calitate de variabile principale, cele mai importante caracteristici ale copilului abuzat sexual determinate de aceste variabile sunt următoarele²⁴:

a. Vârsta:

Este o variabilă importantă, în condițiile în care oferă informații asupra corelației care se stabilește între actul de abuz ca atare și vulnerabilitatea victimei. Astfel, diverse studii au arătat că incidența abuzului sexual asupra copilului crește odată cu vârsta, cel mai vulnerabil grup de vârstă fiind cel de 12 ani și peste²⁵. Alte cercetări întreprinse în acest sens, din care trebuie amintite, cu precădere, cele retrospective, întreprinse în Statele Unite, au evidențiat faptul că vârsta medie cea mai vulnerabilă se situează fie între 9–11 ani²⁶, fie între 7–12 ani²⁷. Vârsta medie în cazul primului act de abuz sexual este de 9,9 ani pentru băieții victime și de 9,6 ani pentru fetele victime²⁸. Victimizarea apare înainte de vârsta de 8 ani în peste 20% dintre cazuri. Alte analize au identificat faptul că aproximativ 24% dintre victimele femeii ale unui act de abuz sexual aveau vârsta de 5 ani sau chiar o vârstă mai mică²⁹. Acestea sunt numai constatările unor cercetări, fără a fi vorba de date ale statisticilor oficiale. Așa cum observau însă mai mulți autori, printre care și S. K. Hewitt³⁰, multe dintre abuzurile comise asupra copiilor de vârste mai fragede rămân neraportate, datorită lipsei de discernământ, precum și incapacității acestora de a povesti ce li s-a întâmplat, spre deosebire de cei mai în vârstă, care sunt mult mai capabili să reclame sau să raporteze abuzul comis asupra lor. Aceasta este atât o problemă de comunicare (de exemplu, cum poate comunica oare un copil de 3 ani un abuz sexual?), cât și una de lipsă de discernământ (ce poate înțelege un copil aflat la o vârstă fragedă din actul de abuz sexual comis asupra lui?).

²⁴ Susan K. Flinn, *op. cit.*

²⁵ B. Gomez-Schwartz, J. M. Horowitz, A. P. Cardarelli, *Child Sexual Abuse. The Initial Effects*, Newbury Park, California, Sage, 1990.

²⁶ David Finkelhor, *Epidemiological Factors in the Clinical Identification of Child Sexual Abuse*, în „Child Abuse and Neglect”, 1993, no. 17, p. 67–70.

²⁷ The National Resource Center on Child Sexual Abuse, *The Incidence and Prevalence of Child Sexual Abuse*, Huntsville: NRCCSA, 1994.

²⁸ Debra Boyer and David Fine, *Sexual Abuse as a Factor in Adolescent Pregnancy and Child Maltreatment*, în „Family Planning Perspectives”, 1992, vol. 24, no. 1, January.

²⁹ S. K. Hewitt, *Small Voices: Assessing Allegations of Sexual Abuse in Preschool Children*, Thousand Oaks, California, Sage, 1998.

³⁰ N. S. Ellerstein, W. Canavan, *Sexual Abuse of Boys*, în „American Journal of Diseases of Children”, 1980, no. 134, p. 255–257.

Este de menționat și faptul că se comit abuzuri sexuale chiar asupra copiilor în vârstă de numai câteva luni³¹, iar cazurile de abuz sexual comise asupra copiilor cu vârsta cuprinsă între 1–2 ani nu sunt deloc rare.

b. Sexul:

Așa cum evidențiază constatările celor mai multe investigații, marea majoritate a victimelor abuzului sexual asupra copiilor, consemnate de statistici, sunt fete. Acestea au o probabilitate de trei ori mai mare de a fi agresate sexual decât băieții³². Cel mai cuprinzător studiu retrospectiv, realizat în Statele Unite, asupra prevalenței abuzului sexual comis asupra copiilor a identificat un procent de 27% în cazul fetelor și de 16% în cazul băieților³³.

Totuși, așa cum subliniază mai mulți experți în domeniu, cazurile de abuz sexual asupra băieților sunt subreprezentate, deoarece există o tendință mai accentuată a acestora sau a bărbaților adulți de a trece sub tăcere episoadele penibile ale trecutului lor sexual³⁴. Subraportarea acestor episoade se datorează, cu precădere, presiunii normelor sociale și răspândirii unor stereotipuri sociale în conformitate cu care: **a.** băieții trebuie să aibă caracteristici de „dominanță” masculină și să se bizuie numai pe ei înșiși; **b.** este conștientizat și răspândit, în general, faptul că experiențele sexuale precoce reprezintă o componentă normală a vieții băieților; **c.** există numeroase temeri legate de homosexualitate, deoarece este știut că marea majoritate a băieților abuzați sexual sunt agresați de către bărbați; **d.** este larg răspândită ideea în concordanță cu care bărbații (inclusiv băieții) nu trebuie să exprime sentimente de neajutorare și vulnerabilitate, așa cum o fac fetele³⁵.

Anchetele efectuate asupra adulților în legătură cu autoraportarea cazurilor de abuz sexual asupra băieților evidențiază, de altfel, că există o incidență mult mai mare a acestor cazuri decât cea ilustrată de statisticile oficiale.

c. Alți factori de risc și diverse variabile care influențează incidența abuzului sexual

Sintetizând constatările unor studii întreprinse în acest domeniu, Asociația „Advocates for Youth” din Washington diferențiază următoarele caracteristici ale abuzului sexual asupra copiilor, valabile, cu precădere, pentru situația Statelor Unite, dar și, într-o măsură mai mică totuși, pentru cea existentă în alte țări³⁶:

³¹ McCoy-Boney, David Finkelhor, *The Psychosocial Sequelae of Violent Victimization in a National Youth Sample*, în „Journal of Consulting and Clinical Psychology”, 1995, no. 63, p. 726–736.

³² The National Resource Center on Child Sexual Abuse, *op. cit.*

³³ David Finkelhor, *The Sexual Abuse of Boys*, în „Victimology”, 1981, no. 6, p. 76–84.

³⁴ E. Romano & R. V. De Luca, *Male Sexual Abuse: A Review of Effects, Abuse Characteristics, and Links with Later Psychological Functioning*, în „Aggression and Violent Behavior”, 2001, no. 6, p. 55–78.

³⁵ Advocates for Youth, *Child Sexual Abuse: An Overview*, vezi <http://www.advocatesforyouth.org/PUBLICATIONS/factsheet/fsabuse1.htm>.

³⁶ Sorin M. Rădulescu, Monica Pătrioară, *op. cit.*, p. 91–95.

- abuzul sexual apare în ariile rurale, urbane și suburbane și în rândul tuturor grupurilor etnice, rasiale și socio-economice;
- majoritatea copiilor-victimă sunt abuzați de persoane pe care le cunosc și în care au încredere, dar băieții au o probabilitate mai mare decât fetele de a fi abuzați în afara familiei;
- abuzul sexual apare și continuă în cursul unei perioade lungi de timp, care durează, în medie, patru ani. Agresorii dezvoltă, adeseori, o relație cu victima-țintă, cu câteva luni înainte de a trece efectiv la actul de abuz. Un asemenea abuz apare, în numeroase cazuri, în cadrul generațiilor succesive ale aceleiași familii;
- în aproximativ jumătate din cazurile raportate, abuzatorii au fost adolescenți. În circa 82% dintre cazuri, agresorul este un partener heterosexual din rândul unor rude apropiate ale copilului. Unii cercetători estimează că, într-o proporție situată între 96% și 100%, abuzatorii sunt persoane heterosexuale. De asemenea, unele studii au ajuns la concluzia că jumătate dintre tați, inclusiv tații vitregi ai victimelor, au abuzat copii și în afara propriei familii;
- copiii cei mai vulnerabili la un abuz sexual aparțin grupei de vârstă situate între 8–12 ani. Vârsta medie pentru primul abuz este 9,9 ani pentru băieți și 9,6 ani pentru fete. În peste 20% dintre cazuri, victimizarea apare înainte de vârsta de 8 ani. Așa cum evidențiază rezultatele altor studii, 24% dintre fetele victime au fost abuzate pentru prima dată la vârsta de 5 ani sau chiar mai devreme;
- variațiile existente în estimarea ratelor de abuz sexual asupra copiilor se datorează mai multor cauze, printre care definirea abuzului ca atare, vârsta la care se definește maturitatea, subraportarea cazurilor la organele de poliție, înregistrarea doar a cazurilor raportate (fără considerarea cifrei „negre”, ascunse, a fenomenului de abuz sexual asupra copiilor), focalizarea atenției serviciilor de protecție a minorilor doar asupra cazurilor de abuz intrafamilial, nu și asupra acelor comise de persoane din afara familiei. Chiar în anchetele realizate prin autoraportare abuzul sexual este, adeseori, subraportat, deoarece numeroase victime, din cauza sentimentelor de teamă sau de rușine, refuză să vorbească despre acest act ori neagă că ceea ce s-a petrecut a fost, în mod „real”, un abuz.

Caseta nr. 2

1. Mediul geografic – poate influența comiterea abuzului sexual în două modalități contradictorii între ele. Pe de o parte, sunt mai expuși abuzului sexual copiii care trăiesc în zone urbane aglomerate și în care controlul social se realizează cu mai multă dificultate. Pe de altă parte, izolarea geografică a familiilor (în special, cele din zonele rurale) favorizează, de fapt, producerea actelor de abuz sexual asupra copilului, între altele și prin sustragerea de la controlul exercitat de autorități.

2. Clasa socială și nivelul de instrucție – există un risc mai ridicat al copiilor proveniți din familii paupere, unde membrii au un nivel scăzut de instrucție și educație, de a fi abuzați sexual. Totuși, unele cercetări au ajuns la concluzia că riscul de abuz sexual asupra copiilor este la fel de ridicat și în familiile favorizate, unde membrii au niveluri ridicate de instrucție și educație, dar în care există mai multe rezerve în a raporta autorităților cazurile de victimizare asupra copiilor.

3. Etnia și apartenența religioasă – acești factori de risc acționează, cu precădere, în acele zone sau țări unde există un număr ridicat de emigranți, minorități etnice și religioase. De exemplu, constatările cercetărilor întreprinse în Statele Unite evidențiază faptul că, în mod general, copiii care aparțin populației de culoare sunt mai expuși victimizării sexuale decât copiii aparținând altor categorii etnice. În ceea ce privește apartenența religioasă, diferite studii efectuate de sociologii americani au evidențiat faptul că, spre deosebire de copiii provenind din familiile catolice sau protestante, copiii evrei sunt cel mai puțin expuși unor acte de abuz sexual.

4. Localizarea specifică a abuzului – marea majoritate a abuzurilor sexuale asupra copiilor se comit în locuința victimelor, abuzatorii fiind, de cele mai multe ori, membri ai familiei sau persoane apropiate părinților victimei (vecini sau prieteni de familie). Pot exista însă și abuzuri sexuale, comise de persoane care nu sunt cunoscute de familia victimelor, abuzuri care se petrec pe străzi, în parcuri sau pe terenurile de joacă pentru copii.

Sursa: Sorin M. Rădulescu, Monica Pătioară, *Abuzul sexual asupra copiilor*, București, Editura Lumina Lex, 2003, p. 91–95.

Dintre alți factori de risc ai abuzului sexual împotriva minorilor pot fi menționați următorii³⁷: **a.** mediul geografic; **b.** clasa socială și nivelul de instrucție; **c.** grupul etnic și apartenența religioasă; **d.** locul în care se comite abuzul (la domiciliul victimei, al agresorului, în parcuri, locuri izolate etc.) – (vezi și *Caseta nr. 2*).

4. INCIDENȚA ABUZULUI SEXUAL ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

National Resource Council a estimat că ponderea populației abuzate sexual din totalul întregii populații americane se situează între 20–24% (cea mai scăzută pondere) și 54–62% (cea mai ridicată pondere). Acest din urmă procent include expunerea organelor sexuale sau masturbarea în fața victimei, fără atingerea acesteia³⁸. De asemenea, în S.U.A., același National Resource Center on Child Sexual Abuse, care a întreprins în anul 1994 cel mai cuprinzător studiu retrospectiv american asupra prevalenței abuzului sexual asupra copiilor, a ajuns la concluzia că cca 30% dintre femei și aproximativ 15% dintre bărbați au raportat că au fost, în cursul copilăriei sau adolescenței, victime ale unui asemenea act de abuz. Alte studii au evidențiat faptul că prevalența abuzului sexual este de 16,8% – în cazul femeilor și de 7,9% – în cazul bărbaților³⁹.

Un studiu exploratoriu asupra prevalenței abuzului sexual, efectuat asupra unui eșantion de 1 244 studenți din Anglia, Scoția și Țara Galilor, a evidențiat, la rândul lui, următoarele constatări⁴⁰:

³⁷ *Understanding Child Abuse*, National Research Council, *ed. cit.*

³⁸ K. Gorey, Donald Leslie, *The Prevalence of Child Sexual Abuse: Integrative Review Adjustment for Potential Response and Measurements Biases*, *ibidem*, p. 391–398.

³⁹ *Research on Child Sexual Abuse*, London, London Metropolitan University Ladbroke House, 2004, p. 1–2.

⁴⁰ *The Problematic of Sexual Abuse*, Report, Québec, Marie-Vincent Foundation, 2003, p. 1.

- înainte de vârsta de 18 ani, una din două femei și unul din patru bărbați s-au confruntat cu un eveniment care poate fi considerat drept abuz sexual;
- cea mai obișnuită formă de abuz sexual a fost expunerea organelor genitale ale agresorului (27% dintre experiențe), urmată de atingerea victimei (23%);
- excluzând aceste două forme de abuz sexual, cifrele de prevalență sunt una din cinci femei și unul la 14 bărbați (care s-au confruntat cu diverse experiențe);
- cele mai grave forme de abuz sexual (de exemplu, violul și masturbarea forțată a victimei) au implicat una din 20 de femei și unul din 50 de bărbați;
- femeile au o probabilitate de două sau trei ori mai mare de a se confrunța cu un act de abuz sexual; pe de altă parte, femeile au o mai mare probabilitate de a fi abuzate de un membru al familiei, comparativ cu bărbații, care au o mai mare probabilitate de a fi abuzați de persoane străine;
- deși se crede, în general, că numai adulții comit abuzuri sexuale, peste o treime din actele de agresiune sexuală sunt comise de prieteni, care au vârsta sub 18 ani;
- 2% din eșantion au raportat că au fost victimele unor acte de incest, mai ales femeile; jumătate au fost victimele unor abuzuri sexuale comise de tați, inclusiv vitregi, sau frați și 4% au fost victime ale membrilor apropiați ai familiei (bunici, unchi, mătuși) dintre care o parte locuiau în același cămin cu victimele;
- cea mai mare parte a agresorilor era formată din bărbați; ponderea femeilor era de 15% din rândul prietenilor victimelor și de 5% din rândul adulților;
- o cincime dintre experiențele celor anchetați au fost doar tentative de abuz sexual, victimele reușind să-l evite prin rezistență fizică, fugă etc.; totuși, strategii similare de evitare a abuzului sexual au fost folosite și de 90% dintre victimele care nu au reușit însă să-l oprească;
- aproximativ jumătate dintre cei care s-au confruntat cu un act de abuz sexual au povestit cuiva, mai probabil prietenilor (prietenelor) sau rudelor, ceea ce li s-a întâmplat; mai puțin decât 1 la 10 nu au fost crezuți, iar faptul că cealaltă jumătate dintre victime nu a povestit nimănui abuzul s-a datorat tocmai temerii că nu vor fi crezute; pe de altă parte, numai 5% dintre abuzuri au fost raportate unei agenții de resort; în același timp, din cele 1 051 acte de abuz declarate, numai 10 au fost puse sub acuzare de către autorități.

În Canada, Fundația Marie-Vincent din Québec a estimat următoarele cifre⁴¹:

- 14% dintre adulții din Québec au fost abuzați sexual înainte de vârsta de 18 ani;
- 25% din adulții investigați afirmă că au cunoscut una sau mai multe persoane abuzate sexual în timpul copilăriei;
- 18% dintre femei și 10% dintre bărbați au fost victime ale unui act de abuz sexual;
- abuzul sexual asupra copiilor are consecințe dramatice la nivel fizic, psihologic, comportamental și relațional.

⁴¹ J. B. Greer, J. R. Stuart, *The Sexual Aggressor in Current Perspectives on Treatment*, New York, 1983, p. 24.

5. MODELE EXPLICATIVE ALE FENOMENULUI DE ABUZ SEXUAL COMIS ASUPRA COPIILOR

În cursul timpului, au fost propuse o multitudine de teorii sau modele explicative în acest domeniu. În marea lor majoritate, ele au evidențiat atât trăsăturile biologice ori psihice ale agresorului, cât și caracterele specifice ale mediului social, care, în anumite condiții, pot influența sau chiar determina învățarea și manifestarea unui tip de comportament sexual abuziv.

5.1. EXPLICAȚIILE BIOLOGICE SAU BIOLOGISTE

Asemenea explicații⁴² vizează fie rolul factorilor biochimici ori neurofiziologici, fie rolul important al predispozițiilor biologice în determinarea agresivității sexuale și modelarea anume a unui tip de individ abuzator sau extrem de agresiv în ceea ce privește manifestarea comportamentului său sexual. Astfel, explicațiile cu caracter biochimic pun accentul pe „anomaliile accidentale”, care caracterizează numai anumiți indivizi și care apar datorită unor devieri ale lanțului cromozomial sau ale nivelurilor hormonale deficitare sau excesive. Date fiind aceste explicații biologice (biologiste), soluția ar fi – cred reprezentanții teoriilor în acest domeniu – una cu caracter „terapeutic”, constând în scăderea nivelului de testosteron, care este principalul hormon steroid androgen, ce controlează caracteristicile sexuale ale individului și al cărui nivel ridicat poate influența gradul de agresivitate⁴³.

Unele cercetări de laborator au evidențiat, de pildă, faptul că nivelul testosteronului este mai ridicat în rândul bărbaților care comit infracțiuni violente⁴⁴, inclusiv cele de natură sexuală.

În ceea ce privește explicațiile cu caracter neurofiziologic, acestea sunt fondate pe evaluări experimentale, care au arătat faptul că diversele disfuncții ale structurii cerebrale și localizarea lor în anumite părți ale creierului pot exercita o influență specifică asupra unor conduite sexuale agresive. Astfel, anumite tumori cerebrale pot determina un anume tip de personalitate violentă, care manifestă tendințe agresive și din punct de vedere sexual⁴⁵.

⁴² L. E. Kreuz, R. M. Rose, *Assessment of Aggressive Behavior and Plasma Testosterone in a Young Criminal Population*, în „Psychosomatic Medicine”, 1972, nr. 34, p. 321–332.

⁴³ J. Larry Siegel, *Criminology*, third edition, St. Paul, New York, Los Angeles, San Francisco, West Publishing Company, 1989, p. 130–131.

⁴⁴ Iolanda Mitrofan și Constantin Ciupercă, *Psihologia relațiilor dintre sexe*, București, Editura Alternative, 1997, p. 111–113.

⁴⁵ Ellis Lee, *Neurohormonal Bases of Varying Tendencies to Learn Delinquent and Criminal Behavior*, în *Behavioral Approaches to Crime and Delinquency* (E. Morris and C. Baukman – eds.), New York, Plenum, 1988, p. 499–518.

Circumscrie explicațiilor biologiste, teoriile antropologice sau evoluționiste iau ca premiză ideea conform căreia există o predispoziție „înnăscută” a indivizilor de sex masculin de a comite agresiuni sexuale, predispoziție izvorâtă din necesitatea instinctuală a căutării varietății sexuale în vederea creșterii oportunităților de reproducere. Unii analiști susțin, în acest sens, că agresivitatea sexuală este determinată de dorința bărbaților de a-și manifesta puterea, în timp ce alții apreciază că această agresivitate este motivată strict de dorința sexuală⁴⁶.

Toate aceste explicații sunt, în marea lor majoritate, desuete și sunt insuficient fondate în plan empiric, neputând fi testate. Nu a fost identificată, până acum, nicio cauză, de ordin genetic sau somatic, a tendinței către agresivitate sexuală. Pentru a remedia deficiențele acestor explicații, care pun accentul în mod unilateral, pe diferiți factori biologici, unii specialiști au propus un model explicativ, capabil să integreze mai multe explicații, biologice și sociale. Un asemenea model utilizează următoarele ipoteze⁴⁷: **a.** funcționarea fizico-chimică a creierului determină comportamentul uman în ansamblul său; **b.** această funcționare este controlată de factori genetici și ambientali; **c.** influențele ambientale asupra funcționării creierului sunt asociate influenței exercitate de factorii fizici și factorii sociali. Nici acest model explicativ nu aduce progrese în domeniul teoretizării agresivității sexuale, deoarece prezintă aceleași deficiențe ca și celelalte teorii biologice (biologiste).

5.2. EXPLICAȚIILE PSIHOLOGICE (PSIHOLOGISTE) SAU PSIHIATRICE

Acest tip de explicații se împart în două categorii principale: **a.** cele axate pe punctul de vedere psihanalitic, conform căruia experiențele timpurii determină în mod esențial comportamentul sexual al adultului; **b.** acelea cu caracter comportamentalist, care evidențiază rolul esențial al procesului de învățare socială; **c.** explicațiile cu caracter integrat, care pun accentul pe mai mulți factori, printre care cei biologici, în corelație cu tipul de personalitate și tendințele către agresivitate sau sexualitate agresivă⁴⁸.

5.2.1. TEORIILE PSIHANALITICE

Teoriile *psihanalitice* iau ca premisă ideea (neverificată empiric), în concordanță cu care devierile cu caracter sexual reprezintă conflicte inconștiente, care n-au fost rezolvate în perioada copilăriei și care apar cu intensitate la vârsta adultă, datorită faptului că n-a fost soluționat complexul oedipian. Teama de

⁴⁶ Siegel J. Larry, *op. cit.*, p. 135.

⁴⁷ R., Krafft-Ebing, *Aberrations of Sexual Life. The Psychopatia Sexualis*, A London Panther, 1965, p. 97–101.

⁴⁸ Vezi Gerald C. Davison, John M. Neale, *Abnormal Psychology*, fifth edition, New York, John Wiley and Sons, Inc., 1990, p. 339.

castrare pare, în acest sens, – subliniază reprezentanții acestor teorii – să fie un factor etiologic esențial atât pentru tendințele către pedofilie, cât și pentru alte devieri sexuale, precum sadismul, masochismul, exhibiționismul, fetișismul etc. Pedofilia – evidențiază unii autori – este o deviere a impulsului sexual, determinată de multiple cauze, printre care „impotența anxioasă”⁴⁹, constând în incapacitatea anumitor bărbați de a avea relații sexuale satisfăcătoare cu parteneri de vârsta lor, datorită temerilor („anxioase”) că ar putea eșua. Anxietatea este, de fapt, o stare de tensiune, care motivează conduita pedofilă. De aceea, relațiile sexuale cu minorii vor fi singurele în măsură să elimine această anxietate.

O teorie psihiatrică aparte în domeniul agresivității sexuale este aceea a „impulsului irezistibil”, susținută de B. Karpman⁵⁰. Acest impuls irațional se manifestă ca un răspuns somatic de natură afectivă și ca o formă de excitație patologică, intervenite ca urmare a unor evenimente externe (frustrare, respingere, umilire), pe fondul unei stări emoționale negative (furie, tensiune, anxietate). Alți autori, printre care J. Reinhard și E. Fisher arată însă că doar puțini dintre violatorii recidiviști acționează în mod impulsiv în timpul comiterii agresiunii, gradul de eficiență a pedepsei penale reprezentând un puternic factor frenator⁵¹.

Teoriile psihiatrice susțin că tendința spre violență și agresivitate sexuală este efectul unei personalități dizarmonice, dominată de instincte care nu pot fi controlate. Pedofilia este, în acest sens, o formă de „perversiune sexuală”, în cadrul căreia partenerul este tratat ca un simplu „obiect”, asupra căruia agresorul resimte puternice sentimente de ură, ostilitate și, implicit, agresivitate. Perversiunea sexuală este, de fapt, o „formă erotică a urii”⁵², îndreptată spre victime, generată de traumele din perioada copilăriei și care solicită nevoia imperioasă de răzbunare. Iar această răzbunare stimulează apetitul sexual al agresorului.

În concordanță cu teoriile psihanalitice⁵³, abuzarea propriului copil sau a altor copii este determinată de sentimentul de răzbunare, care oferă posibilitatea agresorului să-și regăsească respectul de sine, prin poziția de superioritate și dominare, asigurată de actul agresiunii. Agresarea sexuală a victimei devine un mijloc de mascare și ajustare a propriei inferiorități a abuzatorului⁵⁴.

Excesiv influențate de concepția lui Freud, teoriile menționate nu au nicio justificare empirică, reprezentând, de fapt, explicații seducătoare, dar neconvingătoare.

⁴⁹ J. Reinhard, E. Fisher, conform cu D., Russell, *Sexual Exploitation*, London, New Delphi, Sage Publications, Beverly Hills, Sage Library of Social Research, vol. 155, 1984, p. 46–45.

⁵⁰ R. Stoller, *The Erotic Form of Hatred*, New York, Pantheon Books, 1986, p. 62–79.

⁵¹ Frude Neil, *Psychological Approaches to Child Abuse*, London, Batsford Academic and Educational, 1980, p. 90.

⁵² S. Araj, D. Finkelhor, *Explanations of Pedophilia: Review of Empirical Research*, în „Buletin of American Academy Psychiatry Law”, 1985, nr. 4, p. 17–37 (vezi, de asemenea, S. Araj, D. Finkelhor, *Explanations of Pedophilia: A Four-Factor Model*, în „Journal of Sex Research”, 1986, nr. 22, p. 145–161).

⁵³ Sorin M. Rădulescu, Monica Pătrioară, *op. cit.*, p. 69.

⁵⁴ Gwynn Nettler, *Explaining Crime*, third edition, New York, McGraw-Hill Book Company, 1984, p. 295–303.

5.2.2. TEORIILE PSIHO-SOCIALE

Spre deosebire de teoriile psihologice tradiționale, care pun accentul, în etiologia agresivității sexuale, pe individ, structura sa psihică și tulburările personalității, teoriile psiho-sociale își propun să pună în relație constelația de trăsături psihice ale indivizilor cu mediul în care cresc și se dezvoltă⁵⁵. Teoria *învățării sociale*, de exemplu, susține că orice conduită sexuală deviantă sau „perversă” este produsul interacțiunii, care se stabilește între structura biologică și psihică a individului, mediul în care trăiește acesta și ceea ce învață el dintr-un asemenea mediu⁵⁶. Materialul genetic determină, de fapt, modul în care indivizii receptează influențele mediului exterior, aceștia „învățând” în mod selectiv cum să reacționeze față de ele și să se adapteze, în consecință, la mediu. De aceea, nu toți copiii care provin din medii definite de probleme vor deveni perverși sau abuzatori sexuali, după cum nu toți copiii aparținând unor medii favorabile vor ajunge să respecte morala ori legea în materie de sexualitate.

La fel ca și concepțiile psihanalitice, teoriile învățării sociale pun accentul pe rolul esențial al experiențelor timpurii de viață și al evenimentelor petrecute în timpul copilăriei, care limitează dezvoltarea sexualității normale. Conform cu această idee, indivizii își modelează comportamentele în funcțiile de reacțiile și mesajele celorlalți, aceste comportamente fiind modelate, de fapt, de către experiențele de viață. În consens cu ideea menționată, Albert Bandura⁵⁷ a evidențiat faptul că atitudinile agresive sunt învățate de copii de la adulți, prin intermediul a trei surse principale: *a.* mediul familial (copiii care manifestă atitudini agresive imită, de fapt, atitudinile părinților); *b.* mediul ambiental (persoanele care locuiesc în arii în care diversele infracțiuni sexuale sunt frecvente, sunt mai înclinate să acționeze în funcție de asemenea modele decât persoanele din alte arii); *c.* mass-media (scenele de televiziune care prezintă violență, inclusiv de natură sexuală, au o influență determinantă asupra copiilor).

Ca orice concepție behavioristă, teoriile învățării sociale pun accentul pe relația unilaterală stimul-răspuns, fără a putea evidenția, cu acuratețe, rolul fiecăruia dintre elementele implicate în procesul de învățare socială.

5.2.3. EXPLICAȚIILE SOCIOLOGICE

Ipoteza principală de la care pleacă o mare parte dintre teoriile sociologice este aceea că la baza impulsurilor sexuale ale indivizilor nu stau predispoziții sau tendințe înnăscute, ci doar necesitatea eliberării unor tensiuni sau a „imitării” unor modele. Ca urmare, „obiectele” către care sunt dirijate impulsurile sexuale constituie un efect al procesului de socializare. Agresivitatea sexuală însăși este o consecință a acestui proces⁵⁸.

⁵⁵ Albert Bandura, *Social Learning Theory*, New Jersey, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1977.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ Conform cu Sorin M. Rădulescu, Monica Pătrioară, *op. cit.*, p. 72–90.

⁵⁸ Diana Russell, *Sexual Exploitation*, London, Beverly Hills, Sage Publications, vol. 155, New Delphi, Sage Library of Social Research, 1984, p. 111.

Teoriile sociologice își propun să explice faptul că geneza violenței sau agresivității sexuale trebuie identificată în modul de organizare socială, factorii structurali fiind înfinit mai importanți decât cei individuali, în acest sens. În prezent, există o multitudine de explicații sociologice privind cauzele principale ale creșterii agresiunilor și abuzurilor sexuale în perioada contemporană, dar există puține tentative de teoretizare a unor conduite sexuale de tipul pedofiliei. În timp ce preocupările sociologilor s-au axat, cu precădere, asupra cauzelor incidenței crescute a violului, incestului, homosexualității, prostituției sau pornografiei în societățile actuale, ele au ignorat, în bună măsură, cauzele creșterii fenomenului de abuz sexual împotriva minorilor în perioada contemporană și, în special, cauzele sociale, care determină conduita pedofilă. Acest fapt se explică, într-o anumită măsură, prin caracterele specifice ale obiectului de studiu, pedofilia fiind un domeniu rezervat, în mare parte, medicilor sau psihiatrilor. Cunoașterea sociologică este necesară totuși și în acest domeniu, chiar dacă analiza caracterului normal sau patologic al unor conduite sexuale ancorează sociologii într-un domeniu, care, în mod tradițional, a fost rezervat disciplinelor medicale sau psihologiei. În condițiile în care comportamentul sexual este controlat la nivel social, orice societate dirijându-l pe căi socialmente dezirabile, viața sexuală a oricărei persoane nu este atât o funcție biologică, cât, mai ales, o expresie a unor conduite și atitudini modelate social.

5.2.3.1. Agresivitatea sexuală ca formă de socializare

În general, explicațiile sociologice ale actelor de abuz sexual au la bază ideea, conform căreia diferitele atitudini față de sexualitate și comportamentele sexuale ale indivizilor au rădăcini profunde în mentalitățile oamenilor, în normele și valorile diverselor grupuri sociale. Totuși, variabilitatea istorică și geografică a acestor norme și valori, precum și a legislațiilor cu privire la instrumentarea și sancționarea cazurilor de abuz sexual împiedică, în cea mai mare parte, definirea unitară a acestei infracțiuni sexuale.

Abuzul sexual îndreptat asupra copilului este interpretat, cel mai adesea, de către sociologi, drept o consecință directă sau indirectă a diferențelor existente între socializarea sexuală a băieților și fetelor și a incongruenței de rol și de status dintre părinți și copii. Aceste diferențe favorizează, adeseori, atitudini de dominare și autoritate ale bărbaților asupra femeilor și ale adulților asupra copiilor, determinând, în anumite condiții, tratarea lor ca simple „obiecte sexuale” și comiterea unor acte de agresiune.

O altă interpretare sociologică a abuzului sexual contra minorilor, din perspectiva socializării, privește acest abuz drept un efect al normelor și valorilor diferitelor subculturi și minorități sexuale din societatea contemporană, a căror amploare este asociată apariției unei veritabile „revoluții” în domeniul sexualității, constând într-o liberalizare peste măsură a comportamentului sexual. Generalizarea „industriei” sexului și multiplicarea materialelor mass-media, care tratează acest

subiect prin asocierea sexualității cu violența, reprezintă cele mai semnificative aspecte ale acestei revoluții.

Circumscrie explicațiilor, care consideră socializarea ca un factor determinant al violenței sexuale, teoria „subculturilor violente” pleacă de la ideea conform căreia, în anumite grupuri sociale, definite prin niveluri scăzute de educație și instrucție și de un status socio-economic scăzut, comportamentul agresiv este considerat ca fiind „normal”⁵⁹. În aceste grupuri sau familii, în care domnesc promiscuitatea, alcoolismul și imoralitatea parentală, „incestul este acceptat sau integrat în structura relațiilor normale”⁶⁰. Violul este, la rândul lui, un comportament sexual specific grupurilor (bandelor) tinere din mediul urban, care se confruntă cu dificultățile existenței⁶¹.

Există și sociologi, care susțin ideea că agresivitatea sexuală nu este numai efectul unor subculturi violente distincte, ci și produsul normelor și valorilor culturii generale existente în societatea modernă⁶², care ignoră, de cele mai multe ori, prejudiciile aduse victimei și îl sprijină pe bărbat ca „agresor sexual”. În baza acestei culturi generale, bărbații învață, în cursul procesului de socializare, roluri sexuale asociate cu agresivitatea. Astfel, a cuceri, a domina și a fi agresiv se numără printre stereotipurile cele mai obișnuite, în baza cărora masculinitatea trebuie, în mod obligatoriu, asociată cu violența. Abuzul sexual și violul reprezintă formele de manifestare extremă a acestor mituri ale societății, cu privire la masculinitate și virilitate. Tocmai de aceea, Diana Russell considera aceste forme de violență sexuală nu atât ca acte deviante, cât ca acte „supraconformiste”⁶³. Pe de altă parte, stereotipurile cu privire la feminitate impun fetelor ca, în raport cu bărbații, să adopte comportamente pasive și să se supună dominației acestora. De aceea, în cea mai mare parte, procesul de socializare a femeii – susțin o parte dintre specialiștii domeniului – este un proces de intimidare și un mod de tolerare a victimizării ei, inclusiv de natură sexuală. Perpetuarea agresivității în societate și rata ridicată a victimizării sexuale a copiilor și a femeilor își are originea în aceste elemente ale unui proces de socializare centrat pe superioritatea bărbatului. Teoria „subculturilor violente” susține, de fapt, ideea că abuzul sexual nu este un act izolat de contextul societății, ci este un produs al acestei societăți, o expresie a unor atitudini învățate, care sunt manifestate atât de agresor, cât și de victimă.

O altă teorie circumscrie explicațiilor, care apreciază că procesul de socializare este factorul determinant în modelarea conduitelor agresive sexual, este teoria „asocierilor diferențiale”, care susține ideea în concordanță cu care, în toate

⁵⁹ Constantin Păunescu, *Agresivitatea și condiția umană*, București, Editura Tehnică, 1994, p. 61.

⁶⁰ Amir Menachem, *Patterns in Forcible Rape*, Chicago, University of Chicago Press, 1971.

⁶¹ Charles McCaghy, *Crime in the Streets – Against Person*, în lucrarea *Deviant Behaviors: Crime, Conflict and Interest Groups*, New York, Macmillan, 1976, p. 109–144.

⁶² Diana Russell, *ibidem*.

⁶³ H. Edwin Sutherland, R. Donald Cressey, *Principles of Criminology*, revised edition, Chicago, Lippincott, 1955.

societățile contemporane, există convingeri, valori și atitudini, care includ atât respectul, cât și lipsa de respect față de normele și regulile sociale. Indivizii își însușesc unele sau altele dintre aceste convingeri, în funcție de expunerea lor la diferite condiții și modele conflictuale între ele. Astfel, dacă, în cursul copilăriei, intensitatea expunerii la modelele socializatorii care promovează violența este mai mare decât cea a expunerii la modelele de socializare care promovează pacifismul, individul va adopta mai târziu, ca adult, o conduită definită de agresivitate⁶⁴. Acei indivizi, care au trăit, în cursul copilăriei, în cămine familiale caracterizate de abuzuri, ori care au fost, ei înșiși, abuzați, vor adopta, la maturitate, comportamentul abuzatorului, devenind, la rândul lor, abuzatori.

Impactul abuzului sexual asupra copilului se poate resimți puternic în evoluția personalității sale de mai târziu, influențând tendințele sale de agresivitate în interrelația cu alte persoane și modelând o conduită definită prin violență și agresivitate⁶⁵.

5.2.3.2. Teoria „raportului între anomie și oportunitate”

Această teorie își propune să explice geneza agresivității sexuale pe baza unor factori de risc, care influențează sau determină conduitele sexuale violente. Printre acești factori de risc se pot menționa următorii: **a.** dificultățile economice sau de altă natură, care împiedică angajarea într-o căsătorie și prelungesc celibatul, multiplicând situațiile în care se declanșează conduitele sexuale agresive; **b.** interdicțiile severe, constând în norme juridice, morale sau religioase, care condamnă relațiile nonmaritale și care pot determina, în anumite condiții, conduite sexuale agresive; **c.** absența segregării între sexe, care poate influența, în anumite medii de viață, comiterea unor acte de agresiune sexuală; **d.** izolarea geografică sau socială a victimei, care poate favoriza producerea unor acte de abuz sexual în cadrul familiei, în special incestul; **e.** stereotipurile sociale, care determină generalizarea unor atitudini favorabile unei dominații autoritare a tatălui față de fiică, inclusiv prin acte de abuz sexual; **f.** absența mamei din cămin sau neîndeplinirea de către aceasta a atribuțiilor maritale (datorită frigidității, unor handicapuri de natură fizică, psihică sau emoțională), care poate determina producerea incestului tată-fiică (prin suplinirea rolului mamei de către fiică și transformarea acesteia în „soție-surogat”)⁶⁶.

⁶⁴ David Finkelhor, *Child Sexual Abuse: New Theory and Research*, New York, The Free Press, 1984, p. 73–190.

⁶⁵ Jeremiah Lowney, Robert W. Winslow, Virginia Winslow, *Deviant Reality. Alternative World Views*, second edition, Boston, Massachusetts, Allyn and Bacon, Inc., 1981, 334–347. Vezi, de asemenea, Sorin M. Rădulescu, *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*, ed. cit., p. 152–153.

⁶⁶ Walter C. Reckless, *The Crime Problem*, fifth edition, New York, Appleton, 1973.

5.2.3.3. Teoria controlului social

Această teorie evidențiază trăsăturile cele mai frecvente ale abuzatorilor, precum impulsivitatea, inconștiența, iresponsabilitatea față de actul comis, punând în evidență incapacitatea acestora de a respecta normele și regulile sociale. În mod complementar, teoria controlului social subliniază faptul că în mediile sociale sau în comunitățile caracterizate prin procese de socializare deficitară și unde există o lipsă de autoritate și credibilitate a instituțiilor de control social, propensiunea spre violență a indivizilor este deosebit de mare.

O versiune aparte a teoriei controlului social este *teoria rezistenței la frustrare și violență*⁶⁷, potrivit căreia un individ este determinat să comită un act agresiv față de o altă persoană, în funcție de forța celor două sisteme de control social (rezistența *internă* față de presiunile sau impulsurile către violență și rezistența *externă*, constând în existența familiei, a prietenilor și a autorităților) cu care se confruntă. Astfel, probabilitatea ca un individ să devină sau nu o persoană violentă depinde de puterea celor două sisteme de control social, în sensul că unul poate prevala asupra celuilalt. Izolarea geografică ori socială a familiei, de pildă, scade accesibilitatea controlului exercitat de comunitate și reduce șansele de intervenție a agenților specializați de control social. Reprezentant de seamă al teoriei menționate și analist cunoscut al abuzului sexual, David Finkelhor a identificat premisele sau „precondițiile” comiterii actelor de abuz sexual, între care motivația abuzului sexual și varietatea factorilor inhibitorii, care acționează înainte ca abuzul sexual să se producă⁶⁸. Factorii *motivaționali* cuprind caracterelor generale, de natură social-culturală și individuală, ale masculinității masculine, iar cei *inhibitorii* cuprind factori interni (valorile morale), factori externi (dependența copiilor de adulți) și rezistența copilului însuși. Acești factori pot fi însă perturbați de alții. Astfel, inhibiția internă poate fi perturbată de consumul de alcool, absența sau îmbolnăvirea mamei copilului poate constitui un factor extern important, care, la rândul său, împiedică inhibiția, coerciția, poate forța copilul să nu opună rezistență ș.a. Pe de altă parte, absența climatului afectiv din familie poate reprezenta un factor de risc, care îi face pe copii mai vulnerabili în fața unor situații de abuz sexual⁶⁹. În ansamblul său, abuzul sexual este un fenomen social care implică atitudini și practici generale privind modul de organizare a relațiilor sexuale într-o societate. Mediul micro-social, contextul familial și particularitățile psihologice ale agresorilor sau victimelor sunt, fără îndoială, importante, dar sunt influențate și determinate, ele însele, de instituțiile, normele și valorile sociale.

Teoriile sociologice par, cumva, mai cuprinzătoare și mai „convingătoare” decât concepțiile biologice sau psihologice, dar multe dintre ele nu sunt verificabile

⁶⁷ David Finkelhor, George T. Hotaling, Jack Kirkpatrick, *Family Abuse and its Consequences: New Directions in Research*, London, Beverly Hills, Sage Publications, 1988.

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ David Finkelhor and Associates, *A Sourcebook on Child Sexual Abuse*, ediție citată, p. 92–118.

empiric, sunt aplicabile numai în anumite arii geografice sau culturale și, mai ales, nu pot răspunde la întrebarea de ce, supuși aceluiași influențe sociale, unii indivizi sunt mai „predispuși” decât alții în a comite acte de abuz contra copiilor.

6. TEORII ȘI CERCETĂRI CU PRIVIRE LA CARACTERISTICILE PRINCIPALE ALE AGRESORILOR SEXUALI ȘI LA ETIOLOGIA ABUZULUI SEXUAL ÎMPOTRIVA COPIILOR

În prezent, există o multitudine de teorii cu privire la comportamentul sexual abuziv împotriva minorilor și numeroase clasificări ale perspectivelor teoretice în domeniu. Exceptând clasificarea prezentată anterior (teorii biologice, psihologice, sociologice), există și o altă clasificare, care ia în considerare următoarele întrebări, cuprinse explicit sau implicit în teoriile elaborate în domeniul abuzului sexual⁷⁰: **a.** de ce o anumită persoană adultă consideră că relația sexuală cu un copil aduce gratificații emoționale și este congruentă cu trebuințele sale? **b.** de ce o anumită persoană adultă se simte excitată de către un copil din punct de vedere sexual? **c.** de ce o anumită persoană este frustrată sau blocată în privința eforturilor sale de a obține gratificații sexuale și emoționale din surse mult mai aprobate din punct de vedere normativ? **d.** de ce o anumită persoană nu se simte oprită de către restrângerile și inhibițiile sociale convenționale de a avea relații sexuale cu un copil? Răspunsul la aceste întrebări a oferit, în decursul timpului, patru explicații sau teorii competitive⁷¹, cu privire la abuzul sexual împotriva minorilor.

6.1. CONGRUENȚA EMOȚIONALĂ

Cele mai frecvente teorii cu privire la pedofilie iau ca bază a explicației pe care o furnizează ideea, conform căreia agresorii sexuali aleg copiii în calitate de parteneri sexuali, deoarece acești copii au o semnificație emoțională aparte pentru agresori. David Finkelhor denumesc explicația menționată „congruență emoțională”, în sensul că există o corespondență între trebuințele emoționale ale adultului și caracteristicile copilului, pe care teoriile raliatice acestei explicații încearcă să o evidențieze.

Explicația bazată pe congruența emoțională folosește mai multe ipoteze, dintre care pot fi menționate următoarele: **a.** agresorii sexuali sunt imaturi din punct de vedere emoțional, având o dezvoltare psiho-sexuală întârziată. Pentru

⁷⁰ Bibliografia care urmează, consemnată în notele de subsol, este preluată, în mare parte, din lucrarea semnată de David Finkelhor și Asociații.

⁷¹ A. Bell, C. S. Hall, *The Personality of a Child Molester*, în M. S. Weiberg (Ed.), *Sex Research: Studies from the Kinsey Institute*, Oxford, Oxford University Press, 1976 (vezi și N. A. Groth, H. J. Birnbaum, *Adult Sexual Orientation and Attraction to Underage Persons*, în „Archives of Sexual Behavior”, 1978, No. 7 (3), p. 175–181.

acest motive, ei aleg copiii în calitate de parteneri sexuali⁷²; **b.** agresorii sexuali sunt imaturi din punct emoțional, au un sentiment scăzut al stimei de sine și sunt puțin eficace în relațiile lor sociale. Ei aleg copiii ca parteneri sexuali, deoarece această alegere le oferă sentimentul de putere, omnipotență, respect și control⁷³; **c.** alegerea copiilor ca parteneri sexuali permite agresorilor să depășească efectele traumelor din perioada copilăriei. Victimizarea copiilor le dă posibilitatea să inverseze rolurile, astfel că, prin intermediul „identificării cu agresorul”, ei pot alege o poziție de putere, devenind – din victime – victimizatori⁷⁴; **d.** ca rezultat al deprinderii emoționale și a supraprotecției din perioada copilăriei, abuzatorul se simte, în perioada maturității, în continuare, copil. Alegerea copiilor ca parteneri sexuali este o formă de „transmitere” către aceștia (cu care agresorii se identifică în mod narcisist) a dragostei dorite (sau pierdute) din perioada copilăriei⁷⁵; **e.** abuzul sexual este un efect al socializării bărbatului, în cadrul căreia copiii sunt considerați „obiecte” de interes sexual. Procesul de socializare a bărbatilor pune un accent deosebit pe dominarea partenerilor, motiv pentru care alegerea unui partener imatur și docil răspunde cel mai bine acestei dominări⁷⁶.

Deși utile în evaluările clinice făcute agresorilor sexuali, teoriile bazate pe ideea congruenței emoționale între abuzatori și victime nu au fost validate integral în plan empiric, pentru a se putea demonstra că ele se aplică strict doar abuzatorilor, nu și altor categorii de populație. Încercând să evalueze ideea menționată, K. Howells a dezvoltat un instrument de testare, prin intermediul căruia a constatat că⁷⁷: **a.** problema dominației și a ierarhiei este mai importantă în relațiile sociale ale agresorilor sexuali decât în cele ale non-agresorilor; **b.** una dintre caracteristicile frecvente pe care agresorii o arată victimelor lor este lipsa dominației. Aceste constatări par să sprijine teoriile, în cadrul cărora este subliniată propensiunea abuzatorilor pentru copii, tocmai datorită faptului că această alegere îi face să se simtă puternici. Totuși, au existat mai multe critici la adresa instrumentului de testare folosit de K. Howells, mai ales în ceea ce privește subiectivitatea pe care o permite cercetătorului.

⁷² P. Loss, E. Glancy, *Men Who Sexually Abuse their Children*, în „Medical Aspects of Human Sexuality”, 1983, no. 17 (3), p. 328–329.

⁷³ K. Howells, *Adult Sexual Interest in Children: Considerations Relevant to Theories of Aetiology*, în M. Cook, K. Howells (Eds.), *Adult Sexual Interest in Children*, New York, Academic Press, 1981 (vezi, de asemenea, N. A. Groth, W. F. Hobson, T. S. Garry, *The Child Molester: Clinical Observations*, în J. Conte, D. Shore (Eds.), *Social Work and Child Sexual Abuse*, New York, Haworth, 1982).

⁷⁴ David Finkelhor and Associates, *op. cit.*, p. 95.

⁷⁵ Această explicație este prezentă în majoritatea teoriilor feministe. Vezi, de pildă, K. Howells, *Adult Sexual Interest in Children: Considerations Relevant to Theories of Aetiology*, ediția citată.

⁷⁶ K. Howells, *Some Meanings of Children for Pedophiles*, în M. Cook, F. Wilson (Eds.), *Love and Attraction*, London, Pergamon, 1979.

⁷⁷ F. A. Wenet, T. R. Clark, R. J. Hunner, *Perspectives on Juvenile Sex Offender*, în R. J. Hunner, Y. E. Walker (Eds.), *Exploring the Relationship between Child Abuse and Delinquency*, Montclair, New Jersey, Allenheld, Osmun, 1981.

În cursul timpului, au fost elaborate numeroase teste psihologice (și psihiatrice), care au încercat să evidențieze trăsături ale agresorilor sexuali, precum imaturitatea afectivă sau sentimentul scăzut de autostimă, dar nu s-a stabilit încă în ce măsură aceste trăsături pot fi aplicabile, în egală măsură, și unor subiecți non-agresori.

6.2. EXCITAȚIA SEXUALĂ

O altă explicație a alegerii copiilor în calitate de parteneri sexuali folosește ca argument principal „excitația sexuală” determinată de această alegere.

De exemplu, o variantă generală a teoriilor bazate pe această explicație se bazează pe ideea în concordanță cu care acei indivizi care au avut experiențe sexuale timpurii cu copiii, vor căuta, în perioada maturității, de asemenea, parteneri copii, singurii în măsură să-i excite din punct de vedere sexual. Factorul excitație sexuală constituie, de fapt, suportul unor teorii specifice⁷⁸. Sunt utilizate, în acest sens, două ipoteze principale: *a.* experiențele sexuale timpurii legate, de excitația sexuală au fost asociate cu victimizarea traumatică; *b.* aceleași experiențe au fost asociate fie cu un sentiment de realizare, fie cu unul de frustrare sau rușine. Este vorba, deci, de o anume „fixație”. Pentru dezvoltarea acestei fixații, experiențele timpurii legate de excitația sexuală sunt încorporate într-o „fantasmă”, care se repetă și devine excitantă, mai ales ca urmare a unor acte de masturbare succesivă⁷⁹. Datorită faptului că masturbarea are un caracter de „ranforsare” (întărire), experiențele sexuale timpurii sunt asociate, prin intermediul unui „proces de condiționare”, cu excitația sexuală, indiferent dacă aceste experiențe au fost sau nu plăcute.

O altă versiune a explicației menționate se axează pe așa-numita „eroare de atribuire”, care determină excitația sexuală față de copil⁸⁰. Astfel, copiii dezvoltă reacții emoționale sau afective față de mai multe persoane, iar unii indivizi pot „eticheta” în mod greșit aceste reacții ca fiind de natură sexuală, acționând în consecință față de acești copii.

Alte teorii – așa cum am menționat deja – se axează pe factori biologici (așa cum sunt, de exemplu, nivelul hormonal ori lanțul cromozomial), sau pe factori psiho-sociali (de pildă, expunerea la materiale de pornografie infantilă sau la alte materiale, în care copilul este prezentat într-o lumină erotică, poate determina anumiți indivizi să devină excitați sexual față de copii).

În decursul timpului, au fost efectuate o multitudine de studii și cercetări, care au încercat să demonstreze sau să pună la îndoială faptul că agresorii sexuali

⁷⁸ R. J. McGuire, J. M. Carlisle, B. G. Young, *Sexual Deviations and Behavior Conditioned: A Hypothesis*, în „Behavior Research and Therapy”, 1965, No. 2, p. 185–190.

⁷⁹ K. Howells, *Adult Sexual Interest in Children: Considerations Relevant to Theories of Aetiology*, în *op. cit.*

⁸⁰ K. Freund, R. Langevin, *Bisexuality in Homosexual Pedophilia*, în „Archives of Sexual Behavior”, 1976, No. 5 (5), p. 415–423.

sunt persoane care au o excitație sexuală neobișnuită față de copii. Aceste studii au reprezentat, de fapt, cele mai elaborate tentative empirice de investigare a pedofiliei.

Unele din aceste studii au investigat reacțiile erectile ale subiecților față de copiii sau adulții de ambele sexe. Ele au ajuns la constatarea că există mai multă excitație sexuală față de copii într-un grup de abuzatori sexuali decât în grupurile de control formate din homosexuali și heterosexuali⁸¹. Excitația sexuală pare, în acest sens, un factor care potențează actul de abuz sexual comis asupra minorilor, deși nu se poate spune cu certitudine că are rolul determinant.

Alte investigații în această privință au ajuns la constatarea conform căreia abuzatorii sexuali care au avut ca victime fete erau, cu precădere, excitați sexual de către imagini vizuale (poze sau materiale cu caracter erotic) ale acestora, iar aceia care au avut ca victime băieți erau excitați din punct de vedere sexual mai ales de imagini vizuale ale băieților⁸².

Toate aceste studii evidențiază faptul (cert) că pedofilii se simt excitați sexual de copii, dar ele nu pot demonstra dacă toți abuzatorii sexuali ai minorilor, în special tații incestuoși sau mamele incestuoase, au o asemenea preferință în mod constant.

În ceea ce privește sursa excitației sexuale menționate, aceasta este – conform constatărilor studiilor întreprinse – determinată sau influențată de experiențele sexuale din perioada copilăriei. Cercetarea condusă de P. Gebhard și colaboratorii⁸³, efectuată asupra unui grup de pedofili existent în închisoare, a demonstrat că acest grup a avut, în cursul copilăriei, mai multe raporturi sexuale cu adulții, comparativ cu grupul de control stabilit.

Studiile și cercetările menționate – tributare, în mare măsură, modelului psihanalitic și teoriei învățării sociale – nu au putut preciza cu certitudine care sunt condițiile (circumstanțele), în care, în timpul copilăriei, un proces de victimizare a abuzatorului de mai târziu poate apărea sau nu.

6.3. BLOCAJUL

Teoria (teoriile) bazate pe acest tip de explicație își propun(e) să răspundă la întrebarea de ce anumiți indivizi suferă de un „blocaj” în ceea ce privește capacitatea lor de a-și satisface trebuințele emoționale și sexuale în cadrul unor

⁸¹ V. L. Quinsey, C. M. Steinman, S. G. Bergensen, T. F. Holmes, *Penile Circumference, Skin Conduction, and Ranking Responses of Child Molesters and „Normals” to Sexual and Nonsexual Visual Stimuli*, în „Behavior Therapy”, 1975, no. 6, p. 213–219.

⁸² P. Gebhard, J. Gagnon, W. Pomeroy, C. Christensen, *Sex Offenders: An Analysis of Types*, New York, Harper and Row, 1965.

⁸³ R. F. Hammer, B. C. Glueck Jr., *Psychodynamic Patterns in Sex Offenders: A Four-Factor Theory*, în „Psychiatric Quarterly”, 1957, no. 31, p. 325–345 (vezi, de asemenea, W. H. Gillespie, *The Psycho-Analytic Theory of Sexual Deviation With Special Reference to Fetishism*, în I. Rosen (Ed.), *The Psychology and Treatment of Sexual Deviation*, New York, Oxford University Press).

raporturi de tip heterosexual în timpul vieții adulte? Acesta este, cel mai adesea, cazul abuzatorilor sexuali care agrează copii.

Teoria blocajului este bazată pe o anumită versiune a modelului freudian al „complexului lui Oedip”, conform căreia unele persoane sunt atât de dependente de relațiile cu mama din timpul copilăriei (așa-numita prelungire a stadiului de „dependență ombilicală”), încât, la maturitate, le este extrem de dificil sau chiar imposibil de a stabili relații sexuale cu alte femei. Acesta este cazul abuzatorilor sexuali, care – ca efect al experiențelor din perioada copilăriei –, suferă de „anxietăți de castrare, motiv pentru care accesul lor la o conduită sexuală adultă le este blocat”⁸⁴.

O altă variantă a teoriei blocajului vizează experiențele sexuale traumatizante. Astfel, indivizii (bărbați), care au fost impotenți în prima lor relație sexuală sau au fost abandonați de prima lor iubită, vor asocia, la vârsta adultă, sexualitatea cu suferința și frustrarea. Alegerea unui partener copil va fi, deci, un gen de „gratificație substituită”⁸⁵.

Există și alte teorii ale blocajului, care nu se mai bazează pe o abordare psihoanalitică, ci pe una cu caracter psihologic, care ia ca bază anumite caracteristici psihice ale agresorului, determinante pentru comportamentul său sexual agresiv. Printre aceste caracteristici se numără: timiditatea, lipsa de afirmare sau realizare, neîndemânarea, abilitățile sociale sărace, incapacitatea de a dezvolta relații sociale și sexuale cu persoanele adulte etc.⁸⁶.

Apărând convingătoare în multe privințe, teoria blocajului se aplică, cu precădere, agresorilor incestuoși. Astfel, în cadrul modelului dinamicii familiale a incestului, sunt luate în considerare următoarele elemente: dislocarea relației maritale, alienarea partenerei de cuplu, incapacitatea tatălui, datorită inhibiției sau caracterelor sale „moraliste”, de a găsi satisfacții sexuale în afara familiei. Date fiind aceste „blocaje” ale capacității sale de a găsi gratificații sexuale sau emoționale cu o parteneră adultă din afara familiei, tatăl va alege ca „substituit” sau parteneră „surogat” pe propria sa fiică⁸⁷.

Ca tip de explicație tributară, în mare parte, unor modele explicative de sorginte freudiană, teoria blocajului se aplică și la nivel socio-cultural, în sensul că starea de blocaj poate fi determinată și de rolul represiv al normelor sociale. Astfel, normele și valorile unei anumite comunități pot face ca unii adulți să se simtă

⁸⁴ A. C. Kinsey, W. B. Pomeroy, C. E. Martin, *Sexual Behavior in the Human Male*, Philadelphia, W. B. Saunders, 1948.

⁸⁵ R. Langevin, *Sexual Strands: Understanding and Treating Sexual Anomalies in Men*, Hillsdale, New Jersey, Erlbaum, 1983 (vezi și L. V. Frisbie, *Another Look at Sex Offenders in California*, Research Monograph no. 12, Sacramento, California Department of Mental Hygiene, 1969).

⁸⁶ K. Meiselman, *Incest: A Psychological Study of Causes and Effects With Treatment Recommendations*, San Francisco, Jossey-Bass, 1978; M. deYoung, *Sexual Victimization of Children*, Jefferson, NC, McFarland, 1982.

⁸⁷ S. K. Weinberg, *Incest Behavior*, New York, Citadel, 1955.

vinovați dacă se angajează în relații sexuale cu persoane, de asemenea, adulte, motiv pentru care aleg ca parteneri sexuali copiii. De exemplu, normele care interzic relațiile extramaritale îi pot bloca pe tații incestuoși de a alege ca partener, în loc de propriile fiice, femei adulte din afara familiei⁸⁸. Normele represive pot introduce opreliști severe inclusiv asupra masturbării, care ar putea constitui un mijloc alternativ de „descărcare” și evitare a victimizării sexuale a copiilor.

Totuși, în cadrul explicațiilor de acest gen, nu apare clar de ce caracterul restrictiv al unor norme sociale nu se extinde și la cazul abuzării sexuale a copiilor.

Teoriile bazate pe mecanismul blocajului se împart în două categorii: **a.** teoriile privind blocajele de „dezvoltare” (în care se includ cele care se bazează pe conflictele oedipiene, ce împiedică trecerea unei persoane sau a alteia în stadiul heterosexual adult de dezvoltare); **b.** teoriile privind blocajele „situaționale” (în care sunt cuprinse acele teorii privitoare la incest, care se referă la faptul că o persoană adultă are blocate mijloacele de întreținere a unor raporturi sexuale normale din cauza pierderii unei anumite relații sau altor crize de tranziție).

Teoriile blocajului par similare, din multe puncte de vedere, cu acelea bazate pe congruența emoțională. Totuși, în aceste teorii, copiii sunt congruenți din punct de vedere emoțional cu agresorul (motiv care determină actul de abuz sexual), deoarece ei devin obiect de interes din dorința de mai bine și nu pentru că exercită o atracție specială pentru agresor. Dimpotrivă, în teoriile congruenței emoționale, copiii au o semnificație emoțională aparte pentru abuzatorul adult, deoarece permit acestuia să depășească traumele din perioada copilăriei.

Încercând să testeze validitatea acestor teorii, mai multe studii întreprinse în această direcție au demonstrat că abuzatorii sexuali bărbați întâmpină dificultăți în relație cu femeile adulte. O constatare frecventă a acestor studii vizează „teama de contact heterosexual” a acestor abuzatori⁸⁹. Compararea unor grupuri de violatori cu un grup de abuzatori de copii, realizată de J. H. Panton⁹⁰, a evidențiat faptul că aceștia din urmă tind să fie anxioși, nesiguri și lipsiți de securitate în relațiile cu alții, anticipându-și, totodată, respingerea și eșecul în eventualele relații heterosexuale. Diferite scale de măsurare a caracteristicilor psihice ale pedofililor au arătat că aceștia au scoruri mai înalte decât ale membrilor grupurilor de control, în ceea ce privește introversia, psihotismul, nevrotismul, și sunt mai timizi, mai sensibili, mai singuratici, mai deprimați și mai lipsiți de simțul umorului decât

⁸⁸ D. Finkelhor and associates, *op. cit.*, p. 108.

⁸⁹ R. F. Hammer, B. C. Glueck, *op. cit.*

⁹⁰ J. H. Panton, *Personality Differences Appearing Between Rapists of Adults, Rapists of Children, and Non-Violent Sexual Molesters of Children*, în „Research Communications in Psychology, Psychiatry and Behavior”, 1978, no. 3(4), p. 385–393.

ultimii⁹¹. Conform cu constatările altor studii, abuzatorii de copii au demonstrat că au mai puține capacități de relaționare socială decât alte persoane, manifestă mai multe rezerve în a vorbi despre sex și suferă, mai frecvent, de anxietate sexuală excesivă⁹².

Unele cercetări au ajuns la constatarea suplimentară, legată de teoria blocajului, că „perturbarea unei relații maritale sau de dragoste” reprezintă un factor de risc pentru comportamentul pedofil. Altele, care și-au propus să verifice dacă ideea normelor represive este validă, au constatat că pedofilii au experimentat, mai frecvent decât violatorii sau persoanele din grupul de control, sentimente de vinovăție și rușine atunci când au privit sau au auzit materiale cu caracter erotic⁹³. În studii cu scop similar, s-a constatat că abuzatorii sexuali ai copiilor manifestă, mai frecvent decât alte persoane, așa-numita „teamă de sex”, se opun mai mult sexului premarital și manifestă mai mult disconfort în a vorbi despre sex. Ei sunt caracterizați de atitudini sexuale represive, care pot constitui un factor determinant pentru conduita pedofilă⁹⁴.

Deși au adus mai multe argumente în sprijinul teoriei blocajului, studiile, cercetările și testele menționate nu au putut explica de ce și alți indivizi din cadrul populației generale, care nu au fost și nu sunt abuzatori, au, adeseori, caracteristici ale agresorilor sexuali ai copiilor, precum anxietate sexuală excesivă, frustrare în relațiile de dragoste, probleme cu partenerul de cuplu etc.

În general, toate teoriile de inspirație psihanalitică, precum aceea a blocajului, consideră abuzul sexual ca efect al unor frustrări, rezultat al unor conflicte intrapsihice, care determină și precipită agresiunea asupra unor victime inocente. Suportul lor empiric este încă insuficient și contrazis, de multe ori, de diferite studii de caz.

6.4. DEZINHIBAREA

Teoriile care sunt bazate pe acest factor explicativ își propun să răspundă la întrebarea *de ce* unii agresori nu au obișnuitele inhibiții convenționale atunci când se angajează în raporturi sexuale abuzive cu copiii? În termeni psihologici, acești indivizi au un control sărac asupra propriilor impulsuri⁹⁵. Dintre alți factori, care

⁹¹ G. D. Wilson, D. N. Cox, *Personality of Paedophile Club Members*, în *Personality and Individual Differences*, 1983, no. 4 (3), p. 323–329.

⁹² M. J. Goldstein, H. S. Kant, J. J. Hartman, *Pornography and Sexual Deviance*, Los Angeles, University of California Press, 1973.

⁹³ *Ibidem*.

⁹⁴ David Finkelhor and associates, *op. cit.*, p. 111.

⁹⁵ P. Gebhard, J. Gagnon, W. Pomeroy, C. Christensen, *Sex Offenders: An Analysis of Types*, Edit. Cit.; R. F. Hammer, B. C. Glueck Jr., *Psychodynamic Patterns in Sex Offenders: A Four-Factor Theory*, în revista citată; F. H. Knopp, *Remedial Intervention in Adolescent Sex Offenses: Nine Program Descriptions*, New York, Safer Society Press, 1982.

sunt asociați cu abuzul sexual (și, implicit, cu dezinhibarea), fără a fi însă factori determinanți, pot fi menționați: senilitatea⁹⁶, alcoolismul sau beția⁹⁷ și psihoza⁹⁸. Alți factori care contribuie la dezinhibare, aplicându-se mai multor tipuri de comportament sexual deviant, sunt: stresul puternic ori factorii stresanți, precum șomajul, eșecul unei iubiri, pierderea unui apropiat⁹⁹.

Mai multe explicații ale incestului se bazează pe factorul dezinhibare: de exemplu, existența unei fiice vitrege în familie sporește riscul agresării ei de către partenerul sau concubinul mamei. În această situație, dispare inhibiția obișnuită, care oprește relația sexuală între un tată natural și o fiică. Dezinhibarea este privită de unii analiști fie ca un mecanism cu caracter biologic, fie ca unul de natură psihologică. La rândul lor, teoriile feministe pun accentul pe elementele socio-culturale, care contribuie la dezinhibarea agresorului sexual, printre care învățarea rolului de „mascul”, a cărui dominație se extinde, cu precădere, asupra femeilor și copiilor¹⁰⁰. Alte argumente în sprijinul dezinhibării, aduse de teoriile feministe sunt: rezerva sistemelor juridice în a sancționa mai sever agresorii sexuali¹⁰¹, blamarea victimei¹⁰², aprobarea din punct de vedere social a autorității parentale și patriarhale¹⁰³ etc.

La fel ca și teoriile blocajului, teoriile dezinhibării sunt, în mare parte, exclusive, fără a lua în considerare și alți factori care intervin în comiterea unui act de abuz sexual. Pe de altă parte, aceste teorii sunt incomplete, deoarece ele presupun aprioric că există, din partea agresorului, un interes anume față de copii, fără a cerceta care este sursa acestui interes. Dezinhibarea – subliniau D. Finkelhor și colaboratorii – este o condiție necesară, dar nu și suficientă a abuzului sexual¹⁰⁴.

Cercetările care și-au propus să verifice validitatea explicațiilor bazate pe factorul dezinhibare și-au propus să testeze diferenții factori care pot face această teorie validă. Gebhard și colaboratorii, de exemplu, au testat în ce măsură lipsa de control asupra impulsurilor poate constitui o explicație adecvată pentru conduita pedofilă. Ei au constatat că 10% dintre pedofilii care au victimizat fete erau „infractori anormali”, „incapabili de a amâna dorința de a obține gratificații imediate și de a tolera frustrarea până ce o situație socială adecvată va fi

⁹⁶ B. Karpman, *The Sexual Offender and His Offenses*, New York, Julian, 1954.

⁹⁷ L. V. Frisbie, *Another Look at Sex Offenders in California*, *op. cit.*

⁹⁸ R. F. Hammer, B. C. Glueck Jr., *Psychodynamic Patterns in Sex Offenders: A Four-Factor Theory*, în revista citată.

⁹⁹ D. W. Swanson, *Adult Sexual Abuse of Children: The Man and Circumstances*, în „Diseases of the Nervous System”, 1968, No. 29, p. 677–683.

¹⁰⁰ J. Densen-Gerber, *Why is There So much Hard-Core Pornography Nowadays? Is it a Threat to Society or Just a Nuisance?*, în „Medical Aspects of Human Sexuality”, 1983, No. 17, p. 35.

¹⁰¹ F. Rush, *The Best Kept Secret: Sexual Abuse of Children*, New York, McGraw-Hill, 1980.

¹⁰² S. Nelson, *Incest: Fact and Myth*, Edinburgh, Scotland, Stramullion, 1982.

¹⁰³ F. Rush, *op. cit.*

¹⁰⁴ David Finkelhor and associates, *op. cit.*, p. 114.

disponibilă”¹⁰⁵. Totuși, aceeași cercetare a demonstrat că peste 80% dintre actele de abuz sexual au fost planificate și nu impulsive.

În ceea ce privește senilitatea sau retardul mental, considerate, de asemenea, a fi factori implicați în dezinhibare, studiile întreprinse în acest sens au contrazis validitatea lor. Astfel, majoritatea agresorilor sexuali investigați în diverse cercetări erau persoane tinere, între 35–40 de ani¹⁰⁶ sau chiar între 15–24 de ani¹⁰⁷. În ceea ce privește retardul mental, testele de inteligență aplicate au arătat că majoritatea abuzatorilor sexuali aveau o inteligență normală.

Un alt factor invocat în teoria dezinhibării, alcoolul, acesta pare să aibă o validitate mai mare, în măsura în care numeroase studii au evidențiat faptul că o mare parte dintre agresorii investigați au comis actul de abuz sexual sub influența alcoolului. Evaluarea a 11 studii empirice efectuate în Statele Unite și a două studii întreprinse în alte țări, au arătat că alcoolul a fost implicat în medie, în 30–40% dintre cazurile de abuz studiate, de la 19% în cazul unei cercetări care a avut loc în Germania, la 49% în cazul unei cercetări efectuate în S.U.A. Pe de altă parte, s-a constatat faptul că 45–50% dintre abuzatorii sexuali au avut anterior probleme cu băutura¹⁰⁸.

Alte studii orientate în aceeași direcție au ajuns la constatarea că pedofilii care au avut ca victime fetele erau, într-o proporție mai mare decât cei care au avut ca victime băieți, alcoolici sau, spre deosebire de aceștia din urmă, consumaseră alcool înainte de comiterea abuzului¹⁰⁹. De asemenea, evaluarea făcută de Aarens și colaboratorii a constatat că, în toate cele 5 studii analizate, agresorii incestuoși aveau probleme cu alcoolul, indiferent de sexul victimelor abuzate¹¹⁰.

Toate aceste constatări evidențiază că alcoolul acționează ca un factor dezinhibator puternic în actele de abuz sexual comise asupra minorilor, permițând agresorilor să încalce interdicțiile și normele sociale care protejează copiii.

Un factor de risc aparte, care acționează în cadrul abuzului sexual este prezența în familie a unui tată vitreg, considerată de unii analiști ca fiind cel „mai puternic” factor de risc dintre toți cei menționați. Astfel, în concordanță cu datele studiului întreprins de D. Russel¹¹¹, doar una din 43 de femei care au avut un tată natural (biologic) în timpul copilăriei a fost abuzată din punct de vedere sexual de

¹⁰⁵ P. Gebhard, J. Gagnon, W. Pomeroy, C. Christensen, *op. cit.*

¹⁰⁶ J. Herman, L. Hirschman, *Father-Daughter Incest*, în L. G. Schulz (Ed.), *The Sexual Victimology of Youth*, Springfield, Illinois, Charles C. Thomas.

¹⁰⁷ I. W. Mohr, R. E. Turner, M. B. Jerry, *Pedophilia and Exhibitionism*, Toronto, University Of Toronto Press.

¹⁰⁸ M. Aarens, T. Cameron, J. Roizen, R. Room, D. Schneberk, D. Wingard, *Alcohol, Casualties and Crime*, Berkeley, CA, Social Research Group, 1978.

¹⁰⁹ P. Gebhard, J. Gagnon, W. Pomeroy, C. Christensen, *op. cit.*

¹¹⁰ M. Aarens, T. Cameron, J. Roizen, R. Room, D. Schneberk, D. Wingard, *op. cit.*

¹¹¹ D. E. H. Russell, *The Secret Trauma: Incest in the Lives of Girls and Women*, New York, Basic Books, 1986.

către acesta, spre deosebire de una din 6 femei care au conviețuit, în timpul anilor de copilărie, cu un tată vitreg. Acest fapt, apreciază, unii cercetători, se explică prin dezinhibarea agresorului, care apreciază că agresarea unei fiice vitrege este mai „morală” decât a unei fiice naturale și nu încalcă atât de mult normele sociale.

7. PERSPECTIVE CRITICE ASUPRA TEORIILOR CU PRIVIRE LA ABUZUL SEXUAL ASUPRA MINORILOR ELABORATE PÂNĂ ÎN PREZENT

Data fiind multitudinea definițiilor și explicațiilor (biologice, psihologice, psiho-sociale și sociologice) date abuzului sexual, în general, împotriva minorilor, în special, lipsesc în prezent o perspectivă unitară și o abordare integrată a diferitelor forme de abuz sexual (de exemplu, seducție, incest, viol, pedofilie etc.). Biologii, clinicienii sau psihiatrii, psihologii, sociologii sau criminologii se ocupă, fiecare, de o secțiune limitată din domeniu, abordând o perspectivă sectorială, fără a se preocupa însă de abordarea multidisciplinară a acestui fenomen larg răspândit în societățile contemporane. Majoritatea teoriilor elaborate până acum tind să fie bazate pe un singur factor explicativ, motiv pentru care se dovedesc inadecvate în explicația mării diversități a formelor de abuz sexual și ale comportamentului pedofil¹¹². Pe de altă parte, studiile empirice întreprinse până în prezent au testat – așa cum am menționat deja – doar validitatea unuia sau altuia dintre factorii de risc implicați în comiterea actelor de abuz sexual împotriva minorilor, fără a se axa asupra unui set de factori aflați în corelație unul cu altul.

Până la un anumit punct, această focalizare pe un singur factor explicativ pare justificată. La fel ca și alte fenomene sociale, fenomenul de abuz sexual împotriva copiilor este definit de numeroase aspecte și implică o multitudine de perspective de abordare, care pot coincide sau pot fi conflictuale între ele. Fiecare dintre aceste aspecte a fost și este, în continuare, studiată la nivel sectorial.

Totuși, absența unui cadru de referință, capabil să ghideze cercetarea teoretică și empirică, a generat proliferarea unor teorii, care sunt, de cele mai multe ori, complementare între ele, și neglijarea altora, care ar putea aduce noi argumente în sprijinul explicației teoretice a fenomenului de abuz sexual contra copiilor¹¹³. Acesta este motivul principal, pentru care numeroși analiști consideră necesară o explicație multifactorială, capabilă să integreze într-un model explicativ unitar diferitele teorii existente. David Finkelhor¹¹⁴ a propus, în acest sens, alternativa modelului teoretic al celor „patru factori” (congruența emoțională, excitația

¹¹² David Finkelhor and associates, *op. cit.*, p. 92.

¹¹³ Conform cu Tony Ward, Stephen M. Hudson, *The Construction and Development of Theory in the Sexual Offending Area: A Metatheoretical Framework*, în „Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment”, 1998, vol. 10, no. 1, p. 47–63.

¹¹⁴ David Finkelhor and assoc., *ibidem*.

sexuală, blocajul și dezinhibarea – menționate de noi mai sus), care este, în opinia autorului citat, o „schemă clasificatoare”, care poate fi folosită pentru a da naștere unei teorii (mai valide decât altele) asupra pedofiliei. Modelul teoretic menționat este menit să evidențieze faptul că nicio teorie bazată pe modele unifactoriale nu este validă și că ea trebuie extinsă prin luarea în considerare a unor factori complementari. În același timp, modelul celor patru factori arată că toate teoriile bazate pe un singur factor implică și alte procese sau mecanisme care nu au fost incluse în respectiva teorie. De exemplu, teoriile congruenței emoționale par să implice, în mod firesc, excitația sexuală a agresorului. Deoarece un bărbat va obține satisfacție emoțională doar prin simpla atașare de un copil, acest fapt ar putea explica un act de abuz sexual comis asupra acestuia din urmă. Dar o mare parte dintre bărbați obțin aceeași gratificație emoțională, atașându-se de un copil, dar fără a-l transforma în partener sexual. Aceasta înseamnă că, în mod complementar cu congruența emoțională, va trebui explicată și excitația sexuală a agresorului, nu doar să fie luată ca dat.

Modelul celor patru factori – crede Finkelhor – sugerează că există multe persoane definite de anumite condiții sau caracteristici, care le-ar face capabile să se implice într-un act de abuz sexual, dar nu trec, totuși, la act. În fapt, niciuna dintre teoriile unifactoriale nu va discrimina în mod adecvat între cei care se vor angaja și cei care nu se vor angaja într-un comportament pedofil. Deși agresorii vor avea, în mod constant, caracteristici precum cele menționate, o parte largă din populația generală, care este definită de caracteristici similare, nu va manifesta, în nicio împrejurare, un comportament sexual abuziv.

Aceasta înseamnă, credem noi, că există și alți factori care nu se includ în teoria celor patru factori și care sunt responsabili pentru angajarea într-un act de abuz sexual. De aceea, nici teoria celor patru factori nu apare satisfăcătoare, fiind nevoie de o teorie și mai largă, cu caracter *multifactorial*. În mod complementar, o asemenea teorie trebuie să fie aplicabilă realităților existente în mai multe spații geografice, majoritatea teoriilor elaborate până acum fiind aplicabile, cu precădere, realităților existente în Statele Unite, unde incidența și formele abuzului sexual comis contra copiilor sunt diferite de cele existente, de pildă, în România.

În acest scop, sunt necesare studii și cercetări mai numeroase, puținele investigații întreprinse până acum în România nepermițând încă o teoretizare adecvată a acestui fenomen, care se manifestă cu incidență crescută în marea majoritate a societăților contemporane și, nu în ultimul rând, în țara noastră.

